

Проскурін Іван Андрійович,
військовослужбовець ЗС України,
асоційований член Ради молодих
вчених при Міністерстві освіти
і науки України

ЛІНГВОФІЛОСОФІЯ ВІЛЛАРДА ВАН ОРМАНА КВАЙНА

У розвідці «Філософія логіки» Віллард ван Орман Квайн виходить з того, що «логіка розшукує істину у дереві грамматики» [1, с. 45]: «logic is, in the jargon of mechanics, the resultant of two components: grammar and truth» [1, с. 70]. За Квайном, різні визначення істини, з точки зору логіки, містять різні прості конститuentи складного речення або схематизацію та повторне застосування зовнішньої структури складного речення; підґрунтям до цих визначень є поняття «граматичної структури» [1, с. 71]. Атрибути співвідносяться із предикатами або «реченнями відкритої структури» подібно до того, як пропозиції співвідносяться із «реченнями закритої структури». Атрибути співвідносяться із пропозиціями невідповідністю власної індивідуалізації. У розділі «Logic in translation» Квайн зазначає, що у процесі перекладу «задіяна» не тільки логіка. Якщо абориген не погоджується із конкретним реченням під час дощу, у нас відсутні підстави для перекладу цього речення як «Дощить». Природньо, незгода аборигена щодо певного речення не надає необхідних підстав для пояснення цього речення як такого, «істина» якого має бути очевидною для аборигена у певний момент. Але, зазначає Квайн, «data of this sort are all we have to go on when we try to decipher a language on the basis of verbal behavior in observable circumstances» [1, с. 92]. Проте, на думку Квайна, логіка «вбудовується» у переклад «повніше», аніж інші системотворчі розділи науки. Логіка належить до сфери дії очевидності (Квайн застерігає, що лексема «очевидний» використовується ним у «поведінковому» смислі, без «епістемологічних натяків». «Коли (за певних обставин) я називаю «очевидним» речення *Дощить*, я маю на увазі, що за цих обставин із ним буде згоден кожен» [1, с. 92]). У розділі «Debate about the dichotomy» Квайн зазначає: «Certainly the scientist admits as significant many sentences that are not linked in a distinctive way to any possible observations. He admits them so as to round out the theory and make it simpler, just as the arithmetician admits the irrational numbers so as to round out arithmetic and simplify computation; just, also, as the grammarian admits such sentences as Carnap's «This stone is thinking about Vienna» and Russell's «Quadruplicity drinks procrastination» so as to round out and simplify the grammar» [1, с. 96]. У

розділі «The ground of logical truth» Квайн заперечує думку, згідно з якою речення є істинним з позиції логіки, якщо воно є «істинним» за граматичною структурою. Квайн називає цю тезу «лінгвістичною теорією логічної істини» та зазначає, що змісту в ній «менше, ніж здається з першого погляду» [1, с. 105], оскільки ця теза спричиняється до того, що «істинними» логічні істини «робить» мова, тільки мова – і нічого тут не співвідноситься із природою світу.

Граматична структура дійсно є «лінгвістичною», але таким є також вокабуляр, який використовують, щоб говорити про світ – отже, граматична структура, з погляду Квайна, теж є такою.

Квайн припускає, що «the logical truths owe their truth to certain traits of reality which are reflected in one way by the grammar of our language, in another way by the grammar of our language, in another way by the grammar of another language, and in a third way by the combined grammar and lexicon of a third language» [1, с. 105].

На думку Квайна, відмінність між граматикою та вокабуляром є іманентною, що спричиняється до альтернативних комбінацій навіть у процесі аналізу якоїсь однієї мови. Оскільки варіюється ця відмінність, із нею варіюються відмінності між логічною та іншими істинами. Із цього погляду, відмежування логічної істини «визначається примхою дескриптивного граматиста» [1, с. 106]. Проте є сумнівним, зазначає Квайн, щоб речення «хиталося» між тим, щоб бути істинним «з погляду мови» чи бути істинним певною мірою «з погляду природи світу» у відповідності із тим, який з двох шляхів обирає граматик у процесі опису мови, яка вже існує. Або, вірогідно, «one could handle this by counting all the sentences as true purely by virtue of language (in a word: as *analytic*) that come out logically true under any of the various admissible grammatical descriptions of the language» [1, с. 106]. Але чого ми прагнемо, коли позначаємо речення як «аналітичне» або «істинне з погляду мови»? Якщо ми ставимо питання таким чином, зміщується фокус: він переходить на «істинний з погляду». Яким чином, ураховуючи певні обставини та певне «істинне речення» ми сподіваємося показати, що речення є істинним, ураховуючи ці обставини? Якщо ми можемо показати, що це речення «з точки зору логіки» спричиняє речення для опису цих обставин, чи варто прагнути чогось більшого? Зрештою, висновковує Квайн, «Logical truths are tied to translation in no deeper sense, I argued, than other obvious truths, e. g., utterances of «It is raining» in the rain» [1, с. 96–97].

Список використаних джерел

1. Quine W. V. *Philosophy of logic. 2nd edition*. Harvard University Press, 1986. 120 p.